

Pa ko je nesel zadnjo dušo, je čutil, da je strahovito težka. Pogledal jo je natančneje in jo spoznal. Bila je duša domačega graščaka. Prestrašil se je.

»Nič se ne boj!« je zasopihala duša.

»Graščak je pravkar umrl.«

Potem so ga izpustili iz pekla. Še podili so ga.

Hitel je domov. Seveda, bilo je daleč, pa je zamudil pogreb gospoda graščaka. Nič mu ni bilo žal. Toda tudi domača vas je zopet oživila. Ko pa je vaščanom pripovedoval, kako se je mučil zanje v peklu, so se mu vsi smejali.

»Pojdi no, pojdi! To se je kar samo od sebe zgodilo!« so rekli.

Moral je molčati, drugače bi ga zapodili. Počasi je začel še sam verjeti, da se ni nič zgodilo — — —

Andrej Šavli

Pravljica o zmaju

Pod Slemenom leži zelena ravan. Od roba do roba hitijo čez njo bele ceste. Kakor z nitmi so pripete z njimi vasice, ki so se umaknile z ravnine pod hrib in se plašno stiskajo pod vznožjem. Česa neki so se zbele? O, saj bi se rade udobno zleknile sredi ravnine. Več prostora bi bilo tam, sonce bi sijalo nanje od jutra do večera. Ob ravni in široki cesti bi se zvrstile pobeljene hiše, pred vsako ograjen vrt, na njem cvetlična greda. Še ljudi bi se polastilo praznično razpoloženje. Toda ravan je treba preorati v njive, da zraste krompir, oblice in nekaj koruze za močnik. Ljudje se že lahko potiskajo po klancih in tudi s soncem morajo biti zadovoljni. Saj sije kolikor more.

Tako je bilo že od vsega početka. Vdano in mirno so sprejemali ljudje iz božjih rok sonce in dež, točo, sneg in slabo letino, srečo in nesrečo, rojstvo in smrt. Kdaj pa kdaj, to se pravi na božič in na veliko noč, so se najedli do sitega celo belega kruha in mesa, drugače pa so živeli bolj v pomanjkanju kakor v izobilju. In ker so bili revni, so sanjali o bogastvu, zlatu in sijaju: ker so bili umazani coklarji, ki so morali včasih še gnoj izpred hiše znositi v košu, so sanjali o vitezi na čilih konjih; ker so bile raztrgane pesterne, so sanjale o kraljičinah in vilah; ker so bili od vsega sveta pozabljeni pastirji in kravarji, so sanjali o kraljevskih prestolih za gorami; ker so živeli ob oblicah, krompirju in močniku, so sanjali o bogatih posameznikih in o dobrotah Indije Koromandije. Lažje jim je bilo tako. Izmislili so si pravljice.

Izmislili so si tudi ono o strašnem zmaju.

Nihče ga ni klical, nihče si ga ni želel, pa se ti privleče od nekod, se nemarno zlekne v močvirje ali pa se potegne v kakšno votlino in pravi:

»Tako in tako! Nič drugače! Vsako leto mi boste dajali sedem najlepših mladeničev in sedem najlepših mladenk, sicer joj vam!«

Kaj hočejo ubogi ljudje? Vsako leto mu pripeljejo sedem najlepših fantov in sedem najzlašjih deklet, kajti zmaj ima sedem strašnih glav. Žalost in strah se naselita po hišah. Matere jočejo za sinovi in hčera. Kralji pozivajo na boj proti strašnemu zmaju. Pol kraljestva obetajo in še roko kraljevske hčere. Res si junaki opašejo ostre meče, zajahajo bistre konjiče in jezdiijo nadenj. Toda zaman! Zmaj ne pozna milosti, ne šale.

Končno se le najde junak, ki je kos krvoločni pošasti. Odseče ji vseh sedem glav. V sedmi najde celo čudežen lek, ki obudi k življenju vse zmajeve žrtve.

Takšna je pravljica o zmaju. Otroci jo poslušajo in vstajajo jim lasje. Oddahnejo se, kadar je pripovedovalec končal. Deklicam se utrne skrita solza, dečki bi se šli najraje poizkusit s pošastjo kakor junak iz pravljice. Nato se deklice potolažijo in dečki zavržejo misel na junaštvo, češ:

»Saj je vse le pravljica! Saj to ni mogoče!«

Nekega dne pa se je zgodilo nekaj nemogočega. Ko so se ljudje zjutraj prebudili, si pomeli oči, vstali in pogledali po ravnini, jim je zastala kri po žilah. Sedem je bilo dolin, ki so vodile iz ravnine, in po vsaki je gledala strašna zmajeva glava. Bog vedi odkod se je privlekla pošast, legla nekje za goro in stegnila svoje vratove po vseh sedmih dolinah.

»Ali je to mogoče? Ali niso le sanje? Morda le pravljica? Jutri vstanemo in bo vse kakor prej.«

Tako so stokali ljudje in se tolažili.

Tedaj je pošast izpregovorila:

»Gorje vam, ljudje! Dahnili bom svojo strupeno sapo na vašo polja in posušila se bodo. Pomirali vam bodo otroci od gladu. Zato le brž potolažite mojo jezo in žejo! Vsako leto terjam od vas sedem najlepših mladeničev in sedem najlepših mladenk!«

Tako je govorila pošast. Ljudje so poslušali in se zgrozili:

»Za čigav greh nam je poslal Bog to kazen?«

Matere so pokleknile in zajokale:

»Vse ti damo, le naše najdražje nam pusti!«

In starci so rekli:

»Poglej, ukrivljeni so naši hrbti, uvele so naše dlani, usahnila naša moč! Komu naj izročimo zemljo in dom?«

Možje so zapahnili vrata z železnimi zapahi, matere so stisnile otroke v naročje.

»Ne damo jih!«

Zaman. Zmajeve oči so zagorele v strašni jezi, strupena sapa se je zakadila iz nosnic in zmajevi jeziki so sikali v polja.

Takrat je vstal izza mize najstarejši sin in rekel:

»Pa pojdem! Da le vi ostanete!«

Vstala je od mize najstarejša hči:

»Saj vidite, kako je...«

Žalost in jok sta se naselila po hišah, vaseh in polju.

Šli so proč in se niso vrnili. Šli so drugi, tretji... Prazni so ostali domovi. Le starci in otroci so ždeli v njih. Starce bodo nekega dne pokopali, otroci dorastejo in gredo na pot, ki jim je sojena.

Samo še majhna iskrica upanja je ostala:

»Jutri se zbudimo, zamahnemo z roko in porečemo: ‚Kaj vse se človeku ne sanja!‘«

Tudi v meni je tlela ta iskrica. Nekega dne pa je ugasnila. Sanje se ne morejo razbliniti, ker so resnica. Zmaj, ki je legel za goro in terja od nas toliko žrtev, ni oni iz pravljice. Resničen je in grozen. Ime mu je: tujina.

Ta požira leto za letom naše najkrepkejše fante in najzaljša dekleta. Na vse strani, po vseh dolinah se razhajajo. Žene jih v svet beda, neplodnost naših polj, strah pred strupeno sapo, ki ji je ime lakota.

Njih vrste se množijo. Ni jim konca. Tako je šla nekoč Tončka; njene kosti so strohnele ob Nilu. Tako je šel Jakob; zasulo ga je nekje ob Renu. Ivanka je v Argentini.

Celo Ivanc, ki je pastiriral na Temljinah in nam prinesel otrokom neizčrpen zaklad pravljic s seboj, je utonil v rudarskem revirju nekje v Franciji ali Belgiji. Celo on, ki nam je prvi pripovedoval pravljico o strašnem zmaju.

Bog ve, če danes še misli nanjo?

Tako je usahnilo v meni upanje, da bo pri-
vid izginil. Ostalo pa mi je drugo:

»Kje je tu konec? Kje je junak, ki bo posekal vseh sedem zmajevih glav in našel v sedmi celo čudežen lek, ki nam povrne vse žrtve? Tudi on mora priti!«

Morda pa Ivanceva pravljica vendarle ne laže...«

